

SAVONIA

**TTS-MANAGER OHJELMAN KÄYTTÖOHJE YLÄ-SAVON
LOMITUSPALVELUJEN HENKILÖSTÖLLE TILOJEN KARJATALOUSTYÖAJAN
LASKENTAAN**

Satu Honkanen

Opinnäytetyö

Ammattikorkeakoulututkinto

Koulutusala Luonnonvara- ja ympäristöala	
Koulutusohjelma Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma	
Työn tekijä(t) Satu Honkanen	
Työn nimi TTS-MANAGER OHJELMAN KÄYTTÖOHJE YLÄ-SAVON LOMITUSPALVELUIDEN HENKILÖSTÖLLE TILOJEN KARJATALOUSTYÖAJAN LASKENTAAN	
Päiväys 10.5.2014	Sivumäärä/Liitteet 27/0
Ohjaaja(t) Arja Korhonen, Petri Kainulainen	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Ylä-Savon Lomituspalvelut	
Tiivistelmä <p>Vuonna 2012 Maatalousyrittäjien Eläkelaitos MELA ohjeisti, että kaikille tiloille joiden yrittäjät hakevat vuosilomaa, tulee laskea työaika Työtehosteuran TTS-Manager ohjelmalla. Ylä-Savon lomituspalveluilla laskelmien tekeminen oli jo aloitettu, mutta niitä tekivät keskitetysti vuonna 2012 agrologiopintoihin kuuluvaa työelämäharjoittelua lomatoimessa suorittaneet Essi Keto ja Satu Honkanen.</p> <p>Tämän opinnäytetyön aiheena on tehdä opas Ylä-Savon Lomituspalveluiden hallintohenkilöstölle tilan karjataloustyöajan laskemiseen TTS-Manager-ohjelmalla. Koska ennen vuotta 2012 laskelmia tekivät vain tietyt hallintoon kuuluvat henkilöt ja vuonna 2012 keskittyi laskelmien teko harjoittelijoille, oppaan kirjoittamiselle muodostui tarve. Laskelmia tulee koko ajan tehtäväksi uusia ja vanhoja laskelmia päivitetään. Oppaan avulla laskelmien teko on mahdollista myös niille, joille ohjelma on entuudestaan vieraampi.</p> <p>Työn tuloksena valmistui opas tilan karjataloustyöajan laskentaan Ylä-Savon Lomituspalveluiden hallintohenkilöstölle. Opas on kirjoitettu yleisesti, niin että mahdollisesti jatkossa sitä voisi markkinoida muihinkin lomituksen paikallisyksiköihin.</p>	
Avainsanat lomituspalvelut, paikallisyksikkö, maatalouslomittaja, opas	

Field of Study Natural Resources and the Environment			
Degree Programme Degree Programme in Agriculture and Rural Industries			
Author(s) Satu Honkanen			
Title of Thesis GUIDE FOR TTS-MANAGER-PROGRAM FOR YLÄ-SAVO FARM RELIEF SERVICES ADMINISTRATIVE STAFF TO COUNT FARMS WORKING TIME FOR LIVESTOCK WORKS			
Date	10.5.2014	Pages/Appendices	27/0
Supervisor(s) Arja Korhonen, Petri Kainulainen			
Client Organisation/Partners Ylä-Savo farm relief services			
<p>Abstract</p> <p>In 2012 Farmers' Social Insurance Institution MELA gave instructions that all the farms whose farmers request annual holiday must calculate working time using TTS Manager- program to Work Efficiency Institute TTS. The calculation work has been already started, but the only users of the program in 2012 was Bachelor of Natural Resources trainees Essi Keto and Satu Honkanen.</p> <p>The main purpose of this thesis was create a guide for the administrative staff of Ylä-Savo farm relief services to count working time spent in livestock work on farms. Because before 2012 only a few of administrative staff members used the program- , and 2012 only trainees used the program, there was a need for guide. New calculations come in all the time and old ones must be updated. With this guide also persons who have not used the program before can make calculations.</p> <p>Result of this thesis was a guide for TTS-Manager –program for Ylä-Savo replacement services administrative staff to count farms working time for livestock works. Guide was written generally, so possibly in the future there is opportunity to market it to other local units.</p>			
<p>Keywords</p> <p>Farmers relief services, local unit, farm relief worker, guide</p>			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	7
2	MAATALOUS SUOMESSA.....	8
2.1	Ylä-Savon maatalous.....	9
3	LOMITUSPALVELUT	10
3.1	Maatalouslomittajat.....	10
3.2	Lomituspalvelut Suomessa	13
3.2.1	Lomituspalvelualueet	14
3.2.2	Lomituspalvelulaki ja asetus	14
3.3	Lomituspalvelut muissa maissa.....	15
3.4	Lomituksen järjestäminen	16
3.5	Lomaoikeus	17
3.5.1	Kotieläinyksikkö.....	17
3.5.2	Vuosiloma.....	18
3.5.3	Sijaisapulomitus	19
3.5.4	Tuettu maksullinen ja täysin maksullinen lomitus.....	19
3.5.5	Työajat ja tehtäväosuus.....	20
4	TYÖAIKAMITOITUS	21
4.1	TTS-Manager.....	21
4.2	Työajan mitoitus ennen TTS-Manageria	22
4.3	Muut työaikamitoitukseen vaikuttavat tekijät	23
4.4	Palvelusuunnitelma	23
5	TYÖPROSESSIN SUORITTAMINEN JA TYÖN TULOS.....	25
5.1	Työmenetelmä.....	25
5.3	Työn luotettavuus ja laatu	27
5.4	Työn tulos	27
6	PÄÄTÄNTÖ	28
	LÄHTEET	30

1 JOHDANTO

Sain aiheen opinnäytetyöhön esimieheltäni Raija Martikaiselta, joka toimii lomitustyön päällikkönä Ylä-Savon Lomituspalveluissa. Työn tekemiselle on muodostunut tarve , sillä Maatalousyrittäjien Eläkelaitokselta (myöhemmin MELA) tulleen ohjeen mukaan kaikille tiloille tulee laskea työaika käyttäen TTS-Manager ohjelmaa. Paikallisyksikössämme pääosan laskelmista ovat tehneet vuonna 2012 työelämäharjoittelussa ollut Essi Keto, sekä minä, suorittaessani samaan aikaan omaa työelämäharjoitteluani ja myöhemmin työskennellessäni lomitustyönohjaajan sijaisena. Työsuhteeni lomatoimistolla on kuitenkin määräaikainen, joten työstä tulee tarpeellinen, kun vakituisessa työsuhteessa olevien lomitustyönohjaajien pitää itse alkaa tekemään laskelmia ja korjaamaan niitä. Tämä opas kertoo kohta kohdalta kuvakaappausten avulla, mitä mihinkin kohtaan tulee laittaa, mitä kohtia pystyy muokkaamaan ja kuinka laskelma muodostuu.

Työstäni tekee tarpeellisen myös se tosiasia, että lomituksen määrärahoja leikataan jatkuvasti ja palvelujen tuottaminen olisi turvattava siitä huolimatta. Määrärahojen pienentyessä tulisi työaikamitoitukset saada kohdalleen ja esimerkiksi ne tilat, joilla käytetään kahdenkertaiset lomat, eli toisen lomalla molemmat yrittäjät vapautuvat, nostettua esiin.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on saada aikaan opas, jonka avulla pystyy laatimaan maatalan karjataloustyöaikalaskelman käyttäen TTS-Manager ohjelmaa.

2 MAATALOUS SUOMESSA

Suomessa maatalous on aina ollut vahvaa. Perinteisesti suomalaiset tilat ovat perheviljelmiä, jotka antavat elannon yhdelle perhekunnalle. Rakennemuutoksen ja Euroopan unionin myötävaikutuksella tilakoot kasvavat ja maatiloista tulee yhä enemmän yrityksiä, jotka myös työllistävät perheen ulkopuolisia henkilöitä.

Perinteiseen suomalaiseen maatalaan kuuluu tilakeskus, jossa tilan rakennukset sijaitsevat, sekä peltoa ja metsää. Maatalous ei ole vain eläinten hoitoa ja peltojen viljelyä. Maatalouteen kuuluu myös tilan metsien hoito sekä yhä suurempi määrä hallinnollisia paperitöitä ja byrokratiaa.

Maatilan työt jaksottuvat vuodenaikojen mukaan. Talven hiljaiselo katkeaa kun kevätaurinko alkaa lämmittää ja lumet sulaa. Silloin aloitetaan koneiden huolto ja kunnostus kevättöitä varten. Lumen ja roudan sulettua alkaa peltojen muokkaus ja kylvötyöt sekä nurmien lannoitus. Kun kevätyökoneet saadaan käytön jäljiltä pestyä, saakin aloittaa jo rehuntekokoneiden huollon ja valmistelun. Suomessa tehdään nurmilta pääosin kaksi rehusatoa. Eteläisimmässä suomessa ja erityisen suotuisina kesinä keski-suomea myöten tehdään kolme rehusatoa. Rehuntekoa seuraa nurmien lannoitus. Lannoitteiden levityksen jälkeen onkin aika aloittaa kuivan heinän korjuu, mikäli sellaista vielä tilalla tehdään. Myös viljapeltojen tuholais- ja rikkakasvitorjuntaan pitää ehtiä ajallaan. Heinänteon jälkeen on jo aika korjata toinen rehusato. Toisen rehunteon jälkeen moni mieltää jo syksyn saapuneen. Rehusiilojen peittelyn ja nurmien lannoituksen jälkeen alkaa viljaa viljelevillä tiloilla jo puintien suunnittelu koneiden valmistelu. Puintien jälkeen tehdään syysmuokkaukset. Syysmuokkausten ja lannanlevityksen jälkeen alkaa jo ilma viiletä ja polulla kohti aamunavettaa kirpeä aamupakkanen nipistää poskia. Talvella on hiljaisempaa. Pitää vain huolehtia karjasta ja polttopuista ja koneista ja taloudesta ja antaa aikaa perheelle ja parisuhteelle...

Kotieläintiloilla peltosesonkienkin aikana pitää karja hoitaa ja huolehtia, koska talven tilit maksaa meijeri. Karjaan yrittäjät ovat sidottuja 12 kuukautta vuodesta, seitsemän päivää viikosta. Karjanhoitotyöt aloitetaan aamulla jo varhain, yleisimmin aamuviiden ja –kuuden välillä. Eläimet ruokitaan, niiden terveydentila tarkistetaan, lehmät lypsetään, aluset puhdistetaan ja kuivitetaan, vasikoille annetaan maitoa. Kun aamurupeama on tehty, voi yrittäjä hetken aikaa levähtää, ennen kuin käy päiväsellä tarkistamassa että karjalla on kaikki hyvin. Iltatyöt alkavat yleensä kello 15 ja 16

välillä. Illalla tehdään samat työt kuin aamullakin. Iltahoidon jälkeen on taas aikaa muuhun, esimerkiksi paperitöihin tai harrastuksille. Vielä ennen yöpuulle painumista käydään iltakierroksella tarkistamassa että eläimillä on kaikki hyvin. Karjakoon kasvamisen ja navetoiden nykyaikaistumisen myötä kotieläinten, erityisesti lehmien ja sikojen hoitoon, on kehitetty työtä helpottavia koneita. Uusissa navetoissa, joissa robotti hoitaa lypsyn ja ruokinta on automatisoitu, työajan käytön voi suunnitella väljemmin. Navetointiajat voi suunnitella omaan päivärytmiin sopiviksi ja niistä on helpompi joustaa kuin perinteisessä navetassa, jossa lypsystä ja ruokinnasta huolehtii ihminen. Automatisoidussa navetassa kuitenkin valvontatyön määrä ja merkitys kasvavat. Koska eläimiin ei olla päivittäin kahdesti läheisessä kontaktissa kuten perinteisissä navetoissa lypsyn aikaan, tulee hoitajan tuntee karjansa ja omata hyvä karjasilmä, jotta poikkeavasti esimerkiksi sairauden vuoksi käyttäytyvät eläimet huomataan heti ja tarvittavat hoitotoimenpiteet voidaan aloittaa viipymättä.

2.1 Ylä-Savon maatalous

Ylä-Savon alue on vahvaa maatalousaluetta. Maatalous on painottunut kotieläintuotantoon, mutta myös kasvinviljelytiloja on. Ylä-Savon kunnista Kiuruvesi, Vieremä ja Lapinlahti ovat koko maan maidontuotantotilastossa kuuden suurimman tuottajan joukossa, kaikissa kunnissa maitoa on tuotettu yli 30 miljoonaa litraa. . (Maataloustilastot 2013) Maito on muutoinkin merkittävä tekijä Ylä-Savolle, sillä Lapinlahdella sijaitsee pohjoismaiden suurin maidonjalostuslaitos, Valio Lapinlahti. Lapinlahden tehtaalla tuotetaan vuosittain yli 60 miljoonaa kiloa juustoja ja maitojauheita sekä kotimaan markkinoille että vientiin. (Ylä-savo 2014) Vahvin tuotannonala alueellamme onkin maidontuotanto, mutta myös naudanlihaa tuotetaan paljon. Kiuruvesi on maamme suurin naudanlihantuottajakunta. Vuonna 2013 Kiuruvedellä tuotettiin naudanlihaa 2,9 miljoonaa kiloa (Maataloustilastot 2014) Myös sianlihaa tuotetaan, mutta tuotantomäärät ovat pieniä ja ala on laskussa. Vuonna 2013 sianlihaa tuotettiin Ylä-Savon alueella noin 2 miljoonaa kiloa. Sikatalousvaltaisilla alueilla tuotantomäärät ovat kymmeniä miljoonia kiloja. (Maataloustilastot 2014)

Maatalous on merkittävä työllistäjä Ylä-Savossa ja myös maatalousalan koulutusta järjestetään paljon. Ylä-Savon alueella voi opiskella maatalousalaa ammatti- ja ammattikorkeakoulutasolla. Ammattikoulutusta järjestetään Kiuruvedellä ja lisäalassa, ammattikorkeakoulu sijaitsee lisäalassa.

3 LOMITUSPALVELUT

Lomituspalveluja järjestetään maatalousyrittäjille, joilla on voimassa oleva pakollinen Myel- eli Maatalousyrittäjän eläkevakuutus. Lomituspalvelu jaetaan vuosilomalomitukseen, sijaisapuun ja maksulliseen lomitukseen. (Mela 2012, 3.)

Lomituksen järjestelyjen sujuvuudesta huolehtii Paikallisyksikön hallintohenkilöstö. Ylä-Savon Lomituspalvelut huolehtivat maatalouslomituksen järjestämisestä lisalmen ja Kiuruveden kaupunkien sekä Lapinlahden, Sonkajärven ja Vieremän kuntien alueella. Lomitettavia tiloja vuonna 2013 oli 737 ja lomaan oikeutettuja maatalousyrittäjiä 1237. Lomitettuja päiviä kertyi n. 64 000. (lisalmi 2014)

Paikallisyksikön toimistossa lisalmen Simonniemellä vanhassa valtion virastotalossa työskentelee 13 hallintohenkilöä. Lomitustyönohjaajat huolehtivat lomittajien työvuorojen suunnittelusta ja siitä, että oikea lomittaja on oikealla tilalla oikeaan aikaan. Lomitustyön päällikkö on lomitustyönohjaajien lähin esimies. Hän huolehtii lisäksi muun muassa henkilöstöasioista. Lomatoimen talousvastaava huolehtii talousasioista ja hänen alaisuudessaan työskentelevät lomatoimensihteerit ja toimistotyöntekijät, jotka huolehtivat palkkoihin liittyvät asiat. Toimintaa johtaa Lomatoimen päällikkö, joka tekee viranhaltijapäätökset ja on viime kädessä vastuullinen. (Martikainen 2013)

3.1 Maatalouslomittajat

Lomituksen käytännön suorittamisesta huolehtivat maatalouslomittajat. Ylä-Savon Lomituspalveluilla on noin 200 kuukausipalkkaista maatalouslomittajaa, lisäksi suuri joukko niin kutsuttuja tunti- tai vuorolaisia, jotka lähtevät työhön tarvittaessa ja joiden työsuhteet solmitaan lomituksen keston ajaksi. Lyhytaikaisessa työsuhteessa olevat ovat henkilöitä, jotka esimerkiksi opiskelijoin ohella tekevät lomitusta, tai tilojen entisiä isäntiä ja emäntiä, jotka lomittavat eläköidyttyään. Lisäksi palveluja ostetaan noin neljältä kymmeneltä ostopalveluyrittäjältä jotka ovat tehneet sopimuksen palvelujen myymisestä Ylä-Savon Lomituspalveluille. (Martikainen 2013)

Maatalouslomittajaksi ei enää nykyään pääse aivan kuka tahansa, sillä jo tilojen kehittynyt koneistus ja automatiikan lisääntyminen vaativat lomittajalta asiantuntemusta ja alan koulutusta. Lomittajaksi pääsee vaikkapa suorittamaan maatalousalan perustutkinnon tai tilatyöntekijäkoulutuksen. Myös oppisopimuksella

on opiskeltu lomittajaksi. Aloittelevat lomittajat työskentelevät yleensä tiloilla, joilla toinen yrittäjä on tekemässä omaa tehtäväosuuttaan tai kokeneemman lomittajan työparina. Kokemuksen karttuessa itsenäisen työn osuus kasvaa, sillä suuri osa lomituskohteista on edelleen tiloja, joilla lomittaja työskentelee yksin. (Martikainen 2013)

Lomittajien palkkaus vaihtelee paikallisyksiköittäin. Kunnallisen yleisen virka- ja työehtosopimuksen mukaan maatalouslomituksesta maksettava vähimmäispalkka on 1730,25 euroa. (KVTES 2014, 174.) Ylä-Savon Lomituspalveluilla lomittajien palkat on porrastettu kolmeen luokkaan, lisäksi henkilöillä, joilla ei ole alan koulutusta eikä työkokemusta, käytetään viiden prosentin epäpätevyysalennusta alimmasta palkkaryhmästä. Palkat vaihtelevat Ylä-Savon yksikössä 1932,35 ja 2145,31 € välillä. Palkkaus määräytyy tva:n eli työn vaativuuden arvioinnin mukaan. Ylimpään palkkaluokkaan päästäkseen tulee olla alan koulutus sekä työkokemusta ja erittäin monipuolinen lomittajan töiden hallinta. (Martikainen 2014)

Ylä-Savon Lomituspalveluilla on lomittajia useista eri maista. Suurin osa ulkomaalaistaustaisista lomittajista on Virolaisia, mutta lomittajia on lisäksi muun muassa Venäjältä, Ukrainasta ja Afganistanista. Ulkomaalaisten lomittajien kohdalla pääsyvaatimuksena ammattitaidon lisäksi on kielitaito. Lomittajan tulee pystyä kommunikimaan suomen kielellä sekä lukemaan ja kirjoittamaan suomea. Muutoin pääsyvaatimukset ovat samat kuin suomalaisillakin ja he työllistyvät samoille tiloille. Joillakin tiloilla kynnys ulkomaalaisen lomittajan ottamiseen on suuri, mutta ennakkoluulot alkavat hiljalleen hälvetä ja kaikki ulkomaalaiset lomittajamme ovat tiloilla erittäin pidettyjä ja kysyttyjä työntekijöitä. (Martikainen 2013)

Lomittajan työpäivä poikkeaa jo työajoiltaan muista ammateista. Työt alkavat aamulla yleisimmin kello neljän ja kuuden välillä ja loppuvat kahdeksan ja kymmenen välillä, jonka jälkeen on päivällä muutama tunti vapaata. Iltatyöt alkavat kello 14 ja 16 välillä kestäen taas 18-20 välille.

Lomittajan työpäivän pituus ei saa ylittää 12 tuntia. Virka- ja työehtosopimuksen mukaan lomittajan säännöllinen viikkotyöaika on 38 tuntia 15 minuuttia. Neljän viikon jaksoon työtä saa suunnitella enintään 153 tuntia. (KVTES 2014, 200.) Ylä-Savon Lomituspalveluilla on käytössä neljän viikon tasoittumisjakso, jonka aikana työt tasoittuvat 153 tuntiin.

Mikäli tilan yrittäjät ovat esimerkiksi lomamatkalla, eikä tilalla ole palkattua työvoimaa tai muuta varahenkilöä, voi lomittaja joutua käymään vielä varsinaisten töiden lisäksi päivä- ja iltatarkistuksella. Myös seminologin ja eläinlääkärin mahdolliset käynnit lomituksen aikaan on lomittajan huolehdittava jos tilanväki on poissa. Käynnit eivät aina satu navetta-aikoihin, vaan voivat lisätä päivittäisiin töissäkäynteihin vielä yhden reissun.

Päivä- ja iltatarkistukset eivät ole automaattisia, vaan ne järjestetään vain silloin kun esimerkiksi eläinten ruokinta sitä vaatii eikä tilan puolesta ole ketään joka ne voisi tehdä. Tällaisessa tapauksessa lomittajan päivittäiset työajat voivat olla esimerkiksi klo 5.00-8.00, 11.30-12.00, 15.00-18.00 ja vielä 21.00-21.30. Työ vaatii siis motivaatiota ja omistautumista. (Sutinen 2013)

Tilan työpäivän pituus lasketaan TTS-Manager ohjelmalla. Laskelmassa saatu työaika on kuitenkin vain perustoihin kuluvan ajan arvio, työaika saattaa vaihdella tilakohtaisesti paljonkin esimerkiksi kesällä ja talvella. Työaikaan vaikuttaa myös esimerkiksi lypsyssä olevien lehmien määrä. Työaika on periaatteessa sama kaikille lomittajille. Kuitenkin kun lomitusta kiinnitetään lomittajan työvuorotaulukkoon, otetaan huomioon lomittajan omat fyysiset ominaisuudet, koska harva 60 vuotta täyttänyt suoriutuu enää raskaasta työstä samalla tahdilla kuin alle 25-vuotias työntekijä. (Martikainen 2013)

Ylä-Savon Lomituspalveluiden alueella suurin osa tiloista on lypsykarjatiloja. Näillä tiloilla lomittajan työpäivään kuuluu lypsytyötä, eläinten ruokintaa ja hoitoa, eläinten terveydentilan seurainta, kiimantarkkailua, seminologin avustamista, eläinten lääkintää, rehuhuoltoa, sekä yleisiä siivous ja puhtaanapitotöitä. (Sutinen 2014)

Hevostilalla lomittajan töihin kuuluu eläinten ruokinta ja ulkoilutus, eli aamulla vienti ulos ja illalla sisälle ottaminen. Myös karsinoiden siivous ja tallin puhtaanapito kuuluu lomittajan päivittäisiin töihin. Mitkään hevosten valmentamiseen liittyvät työt sitä vastoin eivät kuulu lomittajalle. (Sutinen 2014)

Sikatiloilla lomittajan työnkuva vaihtelee paljonkin sen mukaan, onko kyseessä lihavai porsastuotantosikala. Porsitussikalassa työnkuvaan kuuluu esimerkiksi porsimisten valvontaa, porsaiden hoitotoimia, kiimojen tarkkailua, eläinten siirtoja, porsaiden vierotusta, sekä, jos lomittajalla on siemennystoimilupa, myös emakoiden siemennyksiä. Lihasalassa taas työ on yksipuolisempaa, sillä kaikki lisääntymiseen

ja porsaiden hoitoon liittyvät toimet jäävät pois. Työpäivään kuuluu muun muassa eläinten ruokintaa/ruokintalaitteiden valvontaa, eläinten terveydentilan tarkkailua, siivoustöitä, kuivitusta ja virikkeiden jakoa. (Sutinen 2014)

Lammastiloilla työt vaihtelevat vuodenaikojen mukaan. Kesällä, jolloin lampaat yleensä laiduntavat, työt ovat pääasiassa laidunaitojen tarkkailua ja eläinten seuranta sekä vesipisteiden toiminnasta huolehtimista. Talviaikana työt lisääntyvät, koska eläimet ovat sisätiloissa. Päivään kuuluu esimerkiksi eläinten ruokintaa ja tarkkailua, alusten kuivittamista, sekä kevätpuolella karitsointien valvontaa ja karitsoiden hoitoa. (Sutinen 2014)

Kanaloissa työpäivän kulku riippuu kanalatypistä. Paikallisyksikkömme alueen kanalat ovat lattiakanaloita, jolloin työhön kuuluu ruokinta ja kuivitustöiden lisäksi munien keruuta munintapesistä. (Sutinen 2014)

3.2 Lomituspalvelut Suomessa

Lomituspalvelut ovat osa kunnan organisaatiota, vaikka rahoitus tuleeikin valtiolta. Toimintaa ohjaa ja rahoituksen myöntää Maatalousyrittäjien eläkelaitos MELA. Ylin valvova elin on Sosiaali- ja terveysministeriö ja rahoitus tulee budjettivaroista. Varsinaiseen lomitustoimintaan valtionosuus tulee todellisten kustannusten mukaan, kun taas lomatoimen hallinnon valtionosuus maksetaan suhteessa lomitettuihin päiviin. Lomituspalvelut ovat lakisääteisiä ja niistä säädetään lomituspalvelulaissa ja -asetuksessa. (Mela 2013)

Maatalousyrittäjien lomituspalvelut alkoivat Suomessa 1974. Tuolloin yrittäjillä oli oikeus 6 vuosilomapäivään. Sijaisapuoikeus tuli vuotta myöhemmin eli 1975. Alkuvaiheessa lomitus rahoitettiin kiinteällä määrärahalla ja suuri osa lomapäivistä jäi pitämättä lomittajapulan vuoksi. Vuonna 1981 määräraha muuttui kiinteästä arvioperusteiseksi, joka mahdollisti uusien lomittajien palkkaamisen. Maatalouslomituksen seuraava rajapyykki oli vuonna 1991, jolloin lomapäivät lisääntyivät 22 päivään. Alkuvaiheessa lomituspalveluiden aluehallintotehtävät hoitivat lääninhallitukset, hallinto siirtyi Melalle asteittain niin, että vuoden 2000 alusta koko toimeenpanovastuu oli Melan harteilla. (Eskelinen 2002, 11.)'

3.2.1 Lomituspalvelualueet

Mela on jakanut maan paikallisyksiköihin, joista jokainen vastaa lomituspalvelujen järjestämisestä kahden tai useamman kunnan alueella. Paikallisyksiköitä oli vuonna 2013 45. Vuoden 2014 alusta voimaan astuvat kuntaliitokset vaikuttavat alueillaan lomituspalvelujen järjestämiseen, mutta Ylä-Savon Lomituspalveluiden alueelle saakka vaikutukset eivät ulotu. Yksiköt muodostetaan lomitettujen päivien mukaan alueittain. (Mela 2014)

Tilojen lukumäärä pienenee tasaista tahtia. Lomituksesta perittävät maksut nousevat ja lomansaannin ehtoja kiristetään, esimerkiksi loman yhtäaikaisvelvoitteen päivämäärää nostettiin 16 päivästä 20 päivään. Yhtäaikaisvelvoite tarkoittaa, että jos tilan työaika on 9 tuntia tai alle, tai kotieläinyksiköitä on 20 tai alle, yrittäjien tulee pitää vuosilomastaan 20 päivää samanaikaisesti. Tämä kaikki vaikuttaa lomitettujen päivien määrään vähentävästi. Kun lomitetut päivät vähenevät, on taas perusteltua miettiä uusia paikallisyksiköiden yhdistämissä. Lomitettujen päivien väheneminen on myös suoraan suhteessa lomituspalveluiden hallintoon. Hallintoraha tulee vuosittain suhteessa lomitettuihin päiviin noin vuoden viiveellä, joten vuoden 2013 radikaali päivien vähentyminen on poissa vuoden 2015 hallintorahoista. (Martikainen 2014)

3.2.2 Lomituspalvelulaki ja asetus

Lomituspalvelulaissa ja asetuksessa määritetään maatalousyrittäjien oikeus lomituspalveluihin, sekä sijaisapuun ja mahdollisuuden ostaa maksullisia lomituspalveluja. Laki määrittää sen, milloin yrittäjän oikeus vuosilomaan alkaa ja loppuu. Laissa on myös säädetty sijaisapuoikeudesta ja sen perusteista. Lakia muutettiin viimeksi 2012. Tuolloin tarkennettiin sijaisapumaksua ja oikeutta sijaisapuun aikuiskoulutuksen perusteella. Muutos tuli voimaan 1.1.2013. (Maatalousyrittäjien lomituspalvelulaki 1996/1231)

Lomituspalveluasetuksessa määritetään esimerkiksi kotieläinyksiköt, montako kappaletta mitäkin eläintä muodostaa yhden kotieläinyksikön ja monellako yksiköllä on oikeutettu vuosilomaan. Lomituspalveluasetuksessa määritetään myös lomituspalveluiden järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta ja maksuaikatauluista. (Maatalousyrittäjien lomituspalveluasetus 1333/1996)

3.3 Lomituspalvelut muissa maissa

Lomitusjärjestelmämme on maailmanlaajuisesti ainutlaatuinen. Muualla maailmassa ei vastaavanlaista, valtion järjestämää toimintaa ole. Esimerkiksi Ruotsissa maatalousyrittäjät itse palkkaavat korvaavan henkilön tilalleen ja huolehtivat kaikista kustannuksista. Myös työntekijöiden käyttö maataloudessa on muualla maailmassa huomattavan paljon yleisempää kuin Suomessa, ehkäpä juuri tästä johtuen. Maailmalla myös tilakoot ovat isompia kuin Suomessa, jossa suurin osa tiloista on yhä perheviljelmiä, joilla ei ole taloudellisia resursseja työntekijän palkkaamiseen.

3.4 Lomituksen järjestäminen

Maatalousyrittäjä voi valita järjestääkö hän lomituksensa itse vai käyttääkö kunnan lomituspalveluja. Kunnan lomituspalveluja haetaan tilan sijaintikunnan lomituksia hoitavalta paikallisyksiköltä. Itse järjestetyssä lomituksessa yrittäjä itse huolehtii lomittajan palkkaamisesta. (Mela 2012, 9.)

Kunnallisesti järjestetyssä lomituksessa paikallisyksikkö palkkaa lomittajan ja huolehtii lomituksen järjestämisestä. Paikallisyksiköiden lomittajat ovat pääosin kuukausipalkkaisia, joko vakituisia tai määräaikaista lomittajia. Osa lomittajista tekee työtä ostopalveluyrittäjänä tai lomituspalveluyrityksen työntekijänä. Ostopalveluyrittäjät myyvät työpanoksensa Lomituspalveluille, heille maksetaan työstä korvaus ja he hoitavat sosiaalikulunsa itse. Ostopalvelun kautta työskentelevistä lomittajista osa ottaa työnsä vain paikallisyksikön kautta, osa taas myy palveluita suoraan tiloille. (Mela 2012, 9.)

Itse järjestetyssä lomituksessa yrittäjä palkkaa itse lomittajan ja maksaa tälle palkan. Käytettäessä itse järjestettyä lomitusta yrittäjän tulee pystyä järjestämään lomituksensa myös äkillisissä tilanteissa, kuten sijaisapulomitukset. Itse järjestetyssä lomituksessa yrittäjille ei tule lomien yhtäaikaisselvointia, eikä pyhäpäivien määrää ole rajattu kuten kunnan järjestämissä palveluissa. (Mela 2012, 10.)

Palvelun voi ostaa lomituspalveluyritykseltä, ammatinharjoittajalomittajalta, tai voi solmia työsuhteen lomittajan kanssa. Paikallisyksikkö maksaa korvauksen lomituksen järjestämisestä, kun yrittäjä toimittaa lomittajan allekirjoittaman, kirjallisen selvityksen lomituksen toteutumisesta paikallisyksikköön. Itsejärjestettyyn lomitukseen voi siirtyä ilmoittamalla siitä kirjallisesti paikallisyksikölle kesäkuun loppuun mennessä, jolloin siirtyminen tapahtuu seuraavan vuoden alusta. Sama toimii myös siirryttäessä itse järjestetystä takaisin kunnallisiin palveluihin. (Mela 2012, 10.)

3.5 Lomaoikeus

Lomituspalveluihin ovat oikeutettuja kotieläintuotannon harjoittajien lisäksi kasvinviljelijät. Kasvinviljelijöillä ei kuitenkaan ole oikeutta vuosilomaan, vaan heillä on oikeus sijaisapulomitukseen. Vuosilomaan ovat oikeutettuja vain päätoimisesti kotieläintuotantoa harjoittavat yrittäjät, joilla on pakollinen Myel-vakuutus voimassa. (Mela 2012, 4.)

Lomituspalvelujen ulkopuolelle jäävät sellaiset henkilöt, joiden vakuutus on vapaaehtoinen. Myöskään työttömyysturva- tai eläke-etuuksia saavilla henkilöillä ei ole lomaoikeutta. Jos eläke-etuus on osa-aikainen, esimerkiksi osatyökyvyttömyyseläke tai osa-aikaeläke ja pakollinen Myel-vakuutus jatkuu eläkkeen rinnalla, lomaoikeus säilyy. (Mela 2012, 4.)

Lomaoikeus on aina henkilökohtainen. Vuosilomalomituksessa lomittajan työtehtäviin tilalla kuuluu vain lomalla olevan yrittäjän työosuuteen kuuluvat välttämättömät karjanhoitoon liittyvät työt. Sijaisapulomituksessa lomittajan työtehtäviin voivat kuulua myös kasvinviljelytyöt. Metsä- ja rakennustyöt sekä liitännäistoimintoihin kuuluvat työt eivät kuitenkaan koskaan kuulu lomittajan työtehtäviin. Tuettua maksullista tai täysin maksullista lomitusta voi saada myös esimerkiksi kotitaloustöihin, mutta maksulliset lomitukset eivät saa estää muiden viljelijöiden vuosilomien ja sijaisapujen toteutumista. Kalastajat sekä vapaaehtoisesti MYEL- vakuutetut eivät ole lomaoikeutettuja. (Mela 2012, 5.)

3.5.1 Kotieläinyksikkö

Saadakseen lomaoikeuden yrittäjällä tulee olla vähintään neljä kotieläinyksikköä. Kotieläinyksiköihin lasketaan vain ne eläimet, joista kertynyttä tuloa verotetaan maatalouden verotuksessa. Yhden kotieläinyksikön muodostaa:

- 1 lehmä
- 4 emolehmää
- 4 muuta nautaa
- 2 hevosta
- 3 emakkoa porsaineen
- 4 karjua
- 15 muuta sikaa
- 4 yli 6kk.n ikäistä vuohta

10 yli 6kk.n ikäistä lammasta
 30 siitoskettua tai suomensupia
 60 muuta siitosturkiseläintä
 100 siipikarjaeläintä
 1000 broileria tai kananpoikaa (ikä alle 16 viikkoa) (Mela 2012, 5.)

3.5.2 Vuosiloma

Maatalousyrittäjät, jotka harjoittavat kotieläintuotantoa ja joilla on vähintään neljä kotieläinyksikköä, voivat saada vuodessa 26 päivää vuosilomaa, josta 3 saa olla pyhäpäiviä. Vuosilomaa haetaan kirjallisesti kalenterivuositain ja se on henkilökohtaista. Voidakseen hakea vuosilomaa yrittäjän tulee harjoittaa päätoimisesti kotieläintuotantoa ja hänellä tulee olla pakollinen MYEL-vakuutus. Vuosilomalomituksessa lomittajan työtehtäviin kuuluvat vain välttämättömät karjanhoitoon liittyvät työt, jotka ovat lomalla olevan yrittäjän työosuutta. (Mela 2012, 5.)

Vuosittain vuosilomahakemuksen palautuksen yhteydessä tarkistetaan tilan työaika ja eläinmäärät. Mikäli tilan työaika jää alle 9 tuntiin tai eläinyksiköitä on alle 20, on tilan yrittäjillä vuosiloman yhtäaikaishelpoitus. Erittäin hyvin perustellusta syystä voidaan yhtäaikaishelpoitusta lyhentää tai se voidaan kokonaan poistaa. Esimerkiksi joillakin hevostiloilla, joilla eläinyksiköt jäävät alle 20, mutta työaika olisi kohtuuton yhdelle ihmiselle, on velvoite jätetty pois. (Martikainen 2013)

Uudella maatalousyrittäjällä on ensimmäisenä yrittäjävuotenaan lomaoikeus, jos hänen MYEL-vakuutuksensa on alkanut viimeistään vuoden ensimmäisenä päivänä. Vuosilomaa voi siirtää henkilöltä toiselle sellaisessa tilanteessa, että tilalla tehdään sukupolvenvaihdos ja luopuvat yrittäjät siirtävät käyttämättä jääneitä vuosilomapäiviään jatkavalle yrittäjälle. On kuitenkin huomioitava, että mikäli uudella yrittäjällä on ollut tilan ulkopuolinen työsuhde ennen tilakaupan tekoa, on hänellä tällöin 6 kuukauden mittainen karenssi ennen kuin vuosilomia voi pitää. (Mela 2012,5.)

3.5.3 Sijaisapulomitus

Sijaisapulomitus on maksullista. Maksu määräytyy voimassa olevan MYEL-työtulon mukaan ja lasketaan seuraavalla kaavalla: $\text{Myel-työtulo}/6000+3\text{€}$. (Mela 2012, 7) Sijaisapua voidaan myöntää kun maatalousyrittäjä on tilapäisesti, esimerkiksi sairauden tai tapaturman vuoksi, estynyt hoitamasta työtään. Sijaisapua voi saada, mikäli yrittäjä tekee säännöllisesti tilan töitä, eikä töitä pystytä järjestämään tilan sisäisin järjestelyin. Sijaisapuperusteita ovat esimerkiksi sairauden tai tapaturman aiheuttama työkyvyttömyys, kuntoutus, kuntoutustuki, työkykyä ylläpitävä toiminta, raskaus ja synnytys, isyysloma, ottolapsen hoito, varusmiespalvelus, kertausharjoitukset, siviilipalvelus ja aikuiskoulutus. (Mela 2012,6.)

Uusien säännösten mukaan aikuiskoulutuksesta tulee hyvissä ajoin etukäteen toimittaa koulutusohjelma, jotta päivä on sijaisapukelpoinen. Jälkikäteen toimitettuja ohjelmia ei hyväksytä. Samoin sairauden vuoksi sijaisapua ei enää myönnetä takautuvasti, vaan sijaisapu voidaan myöntää aikaisintaan yhteydenottopäivästä. (Martikainen 2014)

Sijaisapulomitusta voidaan myöntää myös muille kuin karjatalousyrittäjille. Kasvinviljelijät ovat oikeutettuja sijaisapuun samoin kuin sellaiset kotieläinyrittäjät joilla on vähemmän kuin neljä kotieläinyksikköä. Edellytyksenä on, että sijaisapua hakeva tekee säännöllisesti tilan töitä, eikä niitä voida hoitaa tilan sisäisin järjestelyin. (Mela 2012, 7.)

3.5.4 Tuettu maksullinen ja täysin maksullinen lomitus

Maatalousyrittäjillä on mahdollisuus vuosilomien ja sijaisapulomituksen lisäksi ostaa tuettua- ja täysin maksullista lomitusapua. Maksullista lomitusta voi saada myös muihin kuin karjatalous- ja kasvinviljelytöihin. Maksulliset lomitukset eivät kuitenkaan saa estää vuosiloma- ja sijaisapulomituksia. (Mela 2012, 8)

Tuettua maksullista lomaa yrittäjät voivat ostaa 120 tuntia vuodessa. Tuetun maksullisen tuntihinta on vuonna 2013 11,15 €. Tuettua maksullista voi käyttää kaikkina viikonpäivinä. Täysin maksullisen lomittaja-avun tuntimäärää ei ole rajoitettu. Täysin maksullisen lomituksen tuntihinta on 25,48 €. Maksullista lomittaja-apua voi saada, mikäli lomittajia on vapaana. Maksullisessa lomituksessa lomittajan työajat

voivat olla myös eri kuin tilan karjatalouskellonajat. Maksullisissa lomituksissa lomittajan työtehtäviä ei myöskään ole rajattu vain karjatalous- ja kasvinviljelytyöihin, vaan lomittajaa voi käyttää myös esimerkiksi kotitaloustöihin. (Mela 2012, 8.)

3.5.5 Työajat ja tehtäväosuus

Karjatalousyrittäjille on laskettu tilan työaikaan ja yrittäjän tehtäväosuuteen perustuvat työajat. Tilalle lasketaan karjataloustyöaika ja tilan työaika. Karjataloustyöaikaan lasketaan kotieläinten hoitoon liittyvät tehtävät, mutta tilan työaika pitää sisällään myös muut tilan työt. Yrittäjäkohtainen työaika lasketaan sen mukaan, kuinka suurella panoksella yrittäjä osallistuu tilan karjataloustöihin. Myös palkatun vakituisen työvoiman osuus otetaan huomioon yrittäjien työaikoja ja tehtäväosuusprosentteja laskettaessa. Yrittäjäkohtaisia työosuusprosentteja voidaan tarkistaa esimerkiksi karjakoon muuttuessa, mutta niitä ei voi vaihtaa toisen yrittäjän sairastuessa tai muuten estyessä hoitamasta tehtäviään. (Martikainen 2013)

Lomittajan työaika määräytyy sen mukaan, paljonko lomitettavalle yrittäjälle on määritetty työaikaa ja kuinka suuri on hänen tehtäväosuutensa. Lomittaja tekee vain lomalla olevan yrittäjän työosuuden. Vuosilomalomituksessa lomittajan työaika perustuu yrittäjän karjataloustyöaikaan, mutta sijaisapulomituksessa työaikaan voidaan laskea myös lomitettavalle yrittäjälle kuuluvia kasvinviljelytyöitä. Maksullisessa lomituksessa lomittajan työaika määritellään tapauskohtaisesti ja tarpeen mukaan. (Martikainen 2013)

4 TYÖAIKAMITOITUS

Työaikamitoituksella tarkoitetaan sitä, että lasketaan tilakohtaisesti karjataloustöihin päivittäin kuluva aika. Tästä ajasta muodostuu yrittäjän työaika, joka on perustana lomittajan työpäivän pituuden määrittämiseen. Pääsääntöisesti työajat ovat yhteneväiset, eli lomittajan työpäivä on sen mittainen, miksi lomitettavan yrittäjän työaika on määritetty. Kaikissa tapauksissa tämä ei kuitenkaan päde, vaan esimerkiksi silloin, jos yrittäjän työaika on vaikkapa 5 tuntia, voidaan lomittajan työpäivän pituudeksi kuitenkin sopia esimerkiksi 7 tuntia ja yrittäjä maksaa tuetun maksullisen lomituksen tuntihinnan ylimenevistä 2 tunnista. Jos lomitetaan sijaisapua ja yrittäjän työaika on hyvin lyhyt, voidaan sopia, ettei lomitusta ole joka päivä, mutta niinä päivinä jolloin lomitetaan, lomittajalla on täysi työpäivä ja molemmat yrittäjät vapautuvat karjataloustyöstä. (Sutinen 2013)

4.1 TTS-Manager

TTS-Manager on työtehosteuran kehittämä, työaikojen laskentaan tehty tietokoneohjelma. Ohjelmaan on luotu oletusarvot eri työmenetelmille. Kun ohjelmaan syötetään eläinmäärät sekä työmenetelmät, se laskee oletusarvojen pohjalta tilalle keskimääräisen työajan. Ohjelma ei kuitenkaan osaa käsitellä kuin nautaeläimiä, joten muiden kotieläinten osalta työmenetelmät ja eri työvaiheisiin kuluva aika on määritettävä itse.

TTS – manager ohjelmaa käytettäessä on mahdollista saada työaika täysin samanlaiseksi samantlaisilla tiloilla oletusarvoja käyttämällä. Olen kuitenkin huomannut, että nämä oletusarvot ovat sangen tiukalle mitoitettu, eikä kaikkien työvaiheiden tekeminen oletusajan puitteissa ole kerta kaikkiaan mahdollista. Laskelmia tehdessäni olenkin suhteuttanut oletusarvot käytäntöön niin, että ajat ovat käytännössä mahdollisia toteuttaa.

Managerilla tehtävät laskelmat onnistuvat ihan hyvin, kun kyseessä ovat nautatilat. Ohjelman heikkous on kuitenkin se, ettei se tunnista muita eläinlajeja kuin naudan, joten sika- lammas- siipikarja- ja hevostiloille laskelmien teko on melko haasteellista, sillä kaikki työvaiheet täytyy käsin lisätä ohjelmaan ja syöttää niille aika. Tässä olen omaan työkokemukseeni perustuen käyttänyt keskivertoaikoja, joita tiettyyn

työvaiheeseen kuuluu tietyllä eläinmäärällä. Myös nautatiloilla on työmenetelmiä, joita ohjelma ei tunne. Nämä työmenetelmät on mahdollista lisätä käsin managerin uuteen päivitysversioon, mutta käsin lisätyille työmenetelmille kone ei laske oletusaikaa, vaan työhön käytetty aika täytyy määrittää itse.

Manager-laskelman tekemisen pohjana on Melan lomake tilan työmenetelmistä (liitteet 1-5). Lomakkeet on omansa lypsykarja, naudanlihan tuotanto, lihasikala, porsitussikala ja muiden kotieläinten hoitotyöt ja työmenetelmät. Lomakkeet eivät kuitenkaan ole yhteensopivia ohjelman kanssa, lisäksi niissä on muutamia muita puutteita jotka hankaloittavat laskelman tekemistä. Esimerkiksi emolehmätiloille ei muuta vaihtoehtoa ole kuin naudanlihan tuotanto-lomake, joka on kuitenkin suunniteltu etupäässä sonnien ja hiehojen loppukasvatustiloille, eikä siinä näin ollen ole kohtia emolehmätilojen erityistöille, kuten poikimakauden töille, vierotusajalle jne. Lypsykarjalomakkeessa taas on työmenetelmiä, joita ohjelmassa ei ole, joten laskettaessa täytyy osata valita lähin vastaava menetelmä ja suhteuttaa aika siihen. Muiden kotieläinten hoitotyö-lomake on vain viivoitettu paperi. On siis varmasti haasteellista täyttää se, kun mukana ei seuraa minkäänlaista ohjetta. Osa on palautunut ihan ymmärrettävästi täytettynä, mutta osaan on vain lueteltu eläinmäärät. Näiden puutteellisesti täytettyjen lomakkeiden kanssa on toimittu siten, että lomitustyönohjaajat ovat menneet tilalle tekemään olosuhdekartoitusta ja palvelusuunnitelmaa, jolloin on sitten samalla reissulla täytetty myös managerlomake.

4.2 Työajan mitoitus ennen TTS-Manageria

Ennen yhdistymistä Vieremällä ollut käytössä EMO - ohjelman työajan laskenta, jolla tilojen työajat laskettiin. Myös Kiuruvedellä työaikamitoitus on tehty samaa ohjelmaa käyttäen. Lapinlahden paikallisyksikössä työaikamitoitukseen on käytetty pohjana EMO- ohjelmaa, kuitenkin varsin vapaasti niin, että tilakohtaiset erot ja tarpeet on huomioitu. Lisämessä työajan mitoitusta poikkeaa muista siinä mielessä, että lisämelaisilla tiloilla työaikoja on 20 minuutin ja 10 minuutin tarkkuudella. (Martikainen 2013)

Työaikoja laskiessani ja vertailllessani olen huomannut, että vaikka vanhojen laskelmien teossa on käytetty samaa ohjelmaa, on samankokoisten tilojen välillä sekä kuntien välillä suuriakin eroja työajoissa. Mistä nämä erot sitten johtuvat? Olen ajatellut asian näin, että kaikissa kunnissa on ollut oma tapansa mitoittaa työaika esimerkiksi tilan työmenetelmät huomioiden, vaikka ohjelma onkin ollut sama.

Saattaa myös olla, että jokainen lomitustyönohjaaja on laskenut hieman eri tavalla, joka selittäisi erot saman kunnan työajoissa. EMO – ohjelman työaikojen määrityksissä on myöskin otettu huomioon viljelijöiden ilmoittamat työajat, jotka joskus ovat hyvinkin reiluja.

4.3 Muut työaikamitoitukseen vaikuttavat tekijät

Työaikamitoitukseen vaikuttavia, tilasta riippumattomia tekijöitäkin on. Yksi merkittävä tekijä on lomittajien ikärakenne. Alueella, jossa lomittajat ovat iäkkäämpiä, myös työajat on laskettu väljemmin, koska työntekijän ikääntyessä myös työn suoritus yleensä hidastuu ja tämä on otettava huomioon. Lomittajien ikää ei kuitenkaan tulisi käyttää perusteena kaikkien tilojen työaikamitoituksessa, koska tällöin nopeammat tekijät joutuvat syyttä kärsijän rooliin kun suoriutuvat työstä pienemmässä ajassa. Työaikaa ei pidä mitoittaa myöskään nopeampien tekijöiden mukaan. Se aiheuttaa turhia paineita hitaammille tekijöille, koska he helposti kokevat ettei työtä saa tehdä rauhassa vaan annetussa ajassa on pakko pysyä. Työaikaa mitoittaessa on syytä tehdä keskiarvolaskelma ja työvuorosuunnittelussa ottaa erikseen huomioon kunkin lomittajan henkilökohtaiset ominaisuudet. (Martikainen 2013)

Laskelmia tehdessäni ja korjatessani olen perustanut ne tilan todelliseen karjataloustyöhön kuluvaan aikaan keskimäärin. Kausittain työajoissa on vaihtelua, esimerkiksi kesällä joillakin tiloilla karja laiduntaa kokoaikaisesti ja sisälle ruokitaan vain väkirehu. Näin säilörehuruokintaan talvella kuluva aika jää pois, mutta työaikaa kuluu laidunten aitojen tekoon, tarkistuksiin ja siirtoon sekä usein laidunten vesihuoltoon. Nämä vaihtelut pyrin jättämään pois laskelmaa tehdessä, koska työaikavaihtelut ovat tilakohtaisia ja voidaan ottaa huomioon tapauskohtaisesti lomitusta suunniteltaessa.

4.4 Palvelusuunnitelma

Vuonna 2011 kirjattiin lomituspalvelulakiin määräys palvelusuunnitelman tekemisestä kaikille lomituspalveluita käyttäville tiloille. Palvelutarvekartoituksen tuli olla tehtynä vuoden 2013 loppuun mennessä. Palvelusuunnitelmassa määritetään tilan karjataloustyöaika, tilan työmenetelmät ja koneistus sekä tilalla käyviltä lomittajilta vaadittava osaamistaso. Suunnitelmaa tehdessä mietitään yrittäjien kanssa yhdessä, onko tilan työt osaavia lomittajia riittävästi vai tulisiko tehtäviin perehdyttää uusia henkilöitä. Palvelusuunnitelmassa määritetään myös ne työt, jotka poikkeavat

esimerkiksi sijaisapulomituksessa normaaleista vuosilomalomitukseseen kuuluvista tehtävistä. Palvelusuunnitelma päivitetään kolmen vuoden välein tai aina, kun tilan olosuhteet oleellisesti muuttuvat tai yrittäjät vaihtuvat.

5 TYÖPROSESSIN SUORITTAMINEN JA TYÖN TULOS

5.1 Työmenetelmä

Työ on toiminnallinen opinnäytetyö. Toiminnallinen opinnäytetyö on ammattikorkeakouluissa vaihtoehto tutkimukselliselle opinnäytetyölle. Toiminnallinen opinnäytetyö voi olla esimerkiksi opas tai ohjeistus, tai toiminnan järjeistämissuunnitelma. Toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyvät aina käytännön toteutus ja sen raportointi tutkimusviestinnän keinoin. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9)

Toiminnallisessa opinnäytetyössä lopputuloksena on aina jokin tuote, kuten opas tai muu tietopaketti joka on suunnattu tietylle ammattiryhmälle. Tuotos voi olla myös vaikkapa messuosasto tai tapahtuma. Raporttiin tulee aina kirjoittaa miten tuotos on syntynyt ja kuinka tavoitteeseen on päästy. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 51)

Tämä työ koostuu raportista sekä varsinaisesta tuotoksesta eli oppaasta tilan karjataloustyöajan laskentaan TTS-Manager ohjelmalla. Päädyin tähän opinnäytetyön muotoon, koska oppaalle oli tarve toimeksiantajan työyhteisössä.

5.2 Työn eri vaiheet

Työ alkoi työaikalaskelmien tekemisellä. Laskelmia tehdessä ja korjatessa ohjelma tuli itselle tutuksi ja laskenta alkoi sujua rutiinilla. Työn alkuperäinen ajatus oli eri kuin mitä lopputulema, mutta laskelmien teko on aloitusvaihe molemmilla linjoilla. Kun laskelmista oli valmiina jo suurin osa, alkoi korjattavien laskelmien pino kasvaa ja jopa pelkät eläinmäärien korjaukset tuotiin minulle, koska ohjelmaa ei osattu käyttää. Tästä muotoutui pikkuhiljaa ajatus oppaan kirjoittamisesta ja laskelman eri vaiheiden havainnollistamisesta kuvan 1 kaltaisten kuvakaappausten avulla.

TTS-Manager - Vieremä.TM2

Lähtötiedot Laskenta-alue Aikajana Taulukot

Kasvintuotanto Kotieläintuotanto Muut työt Suunnittelu- ja johtamistyöt Yhteenvedo Koneiden käyttömäärät

Kasvintuotanto

Kopioi leikepöydälle

Kotieläintuotanto

Eläinlaji	kpl	min/eläin/vrk	h/vrk	h/v	%
Lehmät	56	14	13.3	4850	88
Nuorkarja	39	3	1.8	642	12
Yhteensä			15.0	5492	100

Kopioi leikepöydälle

Maatilan kokonaistyömäärä

Työ	h/vrk	h/v	%
Eläintuotanto	15.0	5492	100
Yhteensä	15.0	5492	100

Kopioi leikepöydälle

KUVA 1. Ohjelman eri kohtien havainnollistaminen kuvakaappausten avulla. (Honkanen 2014)

Kun ajatus oppaasta oli hyväksytty, aloin muokata jo valmiina olevaa raporttirunkoa. Raportin korjaus oli luultua suurempi urakka, koska vanhaan ajatukseen verraten työn sisältö muuttui melko tavalla. Raportin korjauksen ohella aloin työstämään oppaan pohjaksi tekstiosaa.

Tekstiosan lomaan lisäsin merkintöjä kohtiin, joihin mielestäni tarvitsi kuvallisen ohjeen. Tämän, vielä kuvattoman version esittelin osalle oppaan kohderyhmästä sekä ohjaaville opettajille. Näin sain varmuuden lopullisista kuvien paikoista.

Kuvien lisäämisen aloitin kokeilemalla eri vaihtoehtoja kuvissa olevien tärkeiden kohtien korostamiseen. Päädyin kuvassa 2 näkyvään punaiseen rinkulaan tärkeän kohdan ympärillä.

TTS-Manager - Vieremä.TM2

Lähtötiedot Laskenta-alue Aikajana Taulukot

Lehmät Nuorkarja

Lähtötiedot

Lehmät 56 kpl

Karsinat, lehmät

3 kpl

Navettatyyppi

Pihatto

Työteholuokka

Hidas

Laidunkauden aloitus

01.06.

Laitajärjestelmä

Lietelanta

Laidunkausi

Osittaislaidunnus

Laidunkauden lopetus

15.09.

☒ Lypsy
☒ Ruokinta
☒ Säilörehuruokinta
☒ Heinärehuruokinta
☒ Väkirehuruokinta
☒ Seosrehuruokinta
☒ Lannanpoisto- ja kuivutustyöt
☒ Lypsykarjan muut työt

Valitse kaikki

Poista valinnat

Lisää työ

Poista lisätty työ

Vaihda väriä

KUVA 2. Tärkeiden kohtien korostaminen oppaan kuvissa. (Honkanen 2014)

Kuvien lisäämisen jälkeen esittelin oppaan taas osalle kohderyhmästä sekä ohjaaville opettajille. Heiltä saamani palautteen perusteella työstin oppaan lopulliseen asuunsa. Tässä vaiheessa lopullisen oppaan annoin koekäyttöön sekä henkilölle, jolla oli jo hieman kokemusta ohjelman käytöstä, sekä henkilölle, joka ei ollut koskaan käyttänyt ohjelmaa. Heiltä saamani palautteen perusteella tein vielä joitakin muutoksia oppaan tekstiosioon.

Saatuani viimeisen version oppaasta valmiiksi, jatkoin raportin työstämistä lopulliseen asuunsa. Tässä vaiheessa käytiin vielä ohjaavan opettajan kanssa keskustelua työn raporttiosasta. Ohjauskeskustelun perusteella lisäsin raporttiin osia ja yhdistelin joitakin lukuja sekä korjasin erittäin puutteellisia lähdemerkintöjä.

5.3 Työn luotettavuus ja laatu

Työni perustuu hyvin pitkälti tekijän omakohtaiseen kokemukseen ja työelämässä hankittuun tietouteen sekä henkilöhaastatteluihin. Luotettavuus on siis sikäli heikko. Työn varsinainen tuotos on kuitenkin suunnattu tietylle kohderyhmälle ja tietoa tuon kohderyhmän omista käytänteistä ei löydy kirjoitettuna vaan asiat piti selvittää henkilöhaastattelujen avulla.

5.4 Työn tulos

Työn lopputuloksena on opas maatilan karjataloustyöajan laskentaan TTS-Manager-ohjelmaa käyttäen. Opas on suunnattu Ylä-Savon Lomituspalveluiden hallintohenkilöstölle. Oppaan lisäksi työstä kirjoitetaan kirjallinen raportti.

6 PÄÄTÄNTÖ

Työni myöhästyi alkuperäisestä aikataulusta vuodella. Viivästys on kokonaan omaa syytäni. Olen suorittanut opiskeluni täysin työn ohessa, täydellä työajalla. Myöskään opinnäytetyötä varten en ole ottanut ylimääräistä vapaata. Mikäli ylimääräisen vapaan ottaminen olisi ollut mahdollista, olisi työ varmasti valmistunut aikataulussa sisällöltään laajempaan. Ohjausta työhön olen saanut Arja Korhoselta ja Petri Kainulaiselta. Lisäksi sisältöä ovat kommentoineet työn aikaisempi opponentti Jani Sippola sekä toimeksiantajan edustajat.

Työlle muodostui tarve, koska työsuhteeni toimeksiantajalla on määräaikainen, mutta ohjelmaa pitää käyttää myös määräaikaisen työsuhteeni loppumisen jälkeen. Kaikkien hallintohenkilöiden henkilökohtainen opastus ohjelman käyttöön olisi vienyt liikaa työaikaa, lisäksi myöhempi asioiden varmistus olisi ollut jokaisen omien muistiinpanojen varassa. Näin päädyttiin oppaan työstämiseen.

Koekäyttäjien kommenttien perusteella oppaan avulla on mahdollista laskea tilan karjataloustyöaika, vaikkei olisi ohjelmaa enne käyttänytkään. Tältä osin voitaneen siis katsoa, että työssä on onnistuttu.

Jossain työn vaiheessa oli aika, jolloin tuntui että on keksimässä pyörää uudelleen. Ohjelma on ollut käytössä jo ennen siirtymistäni lomatoimessa suorittavasta portaasta hallintoon, eli maatalouslomittajasta työelämäharjoittelijan kautta lomitustyönohjaajan sijaiseksi. Ilmeisesti kuitenkin laskelmien teko on ollut hyvin keskitettyä jo aiemmin, koska henkilöstöstä murto-osa osasi ohjelmaa käyttää. Työajan määrittäminen TTS-Manager-ohjelmalla oli myöskin aiemmin niin sanotusti vapaaehtoista. Melan ohje työajan määrittämisestä ”Managerilla” tuli vasta vuoden 2012 lopussa. Tuolloin paikallisyksikössämme oli jo suurin osa laskelmista tehtynä.

Halusin tehdä työn nimenomaan tälle toimeksiantajalle, koska työskentelin toimeksiantajan palveluksessa jo ennen opintojeni aloittamista ja tulen työskentelemään toivottavasti vielä valmistumisen jälkeenkin. Työn aihe pohdittiin yhdessä toimeksiantajan edustajan Raija Martikaisen kanssa niin, että siitä olisi työyhteisölle mahdollisimman paljon hyötyä.

Loppuun haluan sanoa kiitokset toimeksiantajalle, Ylä-Savon Lomituspalveluille työyhteisönä, ketään erittelemättä tai esille nostamatta. Olette mahdollistaneet opintoni kokonaisuudessaan. Lomittajan työskennellessäni olitte aina valmiita joustamaan ja muuttamaan aina uudelleen ja uudelleen työvuorotaulukkoa kun lukujärjestykseen tulikin yllättäin muutos ja tarvitsinkin vapaapäivän tähän enkä tuohon. Kiitän myös työtä ohjanneita opettajia Arja Korhosta, Petri Kainulaista ja Pirjo Suhosta Savonia-ammattikorkeakoulusta.

LÄHTEET

Eskelinen, P 2002 *Ylä-Savon maatalouslomittajien jaksamisen ja osaamisen kehittämisohjelma* Pohjois-Savon Ammattikorkeakoulu, Liiketalouden koulutusohjelma. Opinnäytetyö

Finlex 2013. *Maatalousyrittäjien lomituspäätöslausetus 1333/1996* [verkkosivusto] [viitattu 4.5.2013].

Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1996/19961333>

Finlex 2013. *Maatalousyrittäjien lomituspäätöslaki 20.12.1996/1231* [verkkosivusto].[viitattu 4.5.2013].

Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961231>

Kunnallinen yleinen virka- ja työehtosopimus 2014 174, 200 Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2014

Lomituspäätöset 2014 [verkkosivusto] [viitattu 9.5.2014]

Saatavissa: <http://www.iisalmi.fi/Suomeksi/Palvelut/Lomitus--ja-maaseutupalvelut/Lomituspäätöset>

Maataloustilastot 2013. *Alueittainen maidontuotanto* [verkkosivusto] .[viitattu 9.5.2014].

Saatavissa: <http://www.maataloustilastot.fi/tilastot/26>

Maataloustilastot 2013. *Alueittainen lihan tuotanto* [verkkosivusto]. [viitattu 9.5.2014]

Saatavissa: <http://www.maataloustilastot.fi/alueittainen-lihan-tuotanto>

Martikainen Raija, Lomituspäätöspäällikkö Ylä-Savon Lomituspäätöset *henkilöhaastattelu 3.2.2014*

Mela 2014 *Lomituksen järjestäminen* [verkkosivusto] [viitattu 4.5.2013]

Saatavissa: <http://www.mela.fi/fi/maatalouslomitus/jarjestaminen>

Mela 2012 *Mela-turvaa lomitusta tarvitsevalle* esite, Puna-Musta

Sutinen Pirjo-Riitta, Lomitustyönohjaaja Ylä-Savon Lomituspäätöset *henkilöhaastattelu 10.2.2014*

Ylä-Savo 2014 *Maatalous Ylä-Savon alueella* [verkkosivusto] [viitattu 9.5.2012]

Saatavissa: <http://www.yla-savo.fi/fi/Yrittaminen/Maatalous>

Opas tilan karjataloustyöajan laskemiseen TTS-Manager ohjelmaa käyttäen

Ylä-Savon Lomituspalvelut

Satu Honkanen

Sisältö

1. Yleistä TTS-Manager ohjelmasta
2. Tilan tietojen syöttö ohjelmaan
3. Työajan laskenta
 - 3.1 Työajan laskenta nautaeläimille
 - 3.2 Työajan laskenta muulle kotieläintuotannolle
 - 3.3 Työajan laskenta tilan toiselle, esimerkiksi hiehonavetalle
4. Laskelman päivitys

1. Yleistä TTS - Manager ohjelmasta

TTS - Manager on työtehosteuran kehittämä ohjelma, jolla voidaan laskea työaika. Ohjelmassa on omat osiot esimerkiksi kone- johtamis- ja karjataloustyölle. Lomitustoiminnan kannalta tärkeimmässä osiossa lasketaan työaika tilan karjataloustyölle. Ohjelma toimii siten, että kun siihen syötetään tiedot tilan eläinmääristä ja koneistuksesta, se laskee oletusarvoisen työajan tilan karjataloustyölle. ***On tärkeää muistaa, että ohjelma ei tunne muita kuin nautaeläimet, jolloin muiden eläinlajien osalta työaika täytyy määrittää kokonaan manuaalisesti. Tällöin työaika perustuu yrittäjän itsensä ilmoittamaan työaikaan työvaihetta kohti.***

Opas on suunnattu lomahallinnon henkilöstölle. Sen tarkoituksena on antaa selkokieliset ohjeet kuinka tilan karjataloustyöaika lasketaan TTS - Manager - ohjelmaa käyttäen. Tiedot syötetään ohjelmaan Melan työmenetelmälomakkeen pohjalta. Lomakkeita on saatavilla Melan internetsivuilta, josta ne voi maksutta tulostaa. Laskennan jälkeen tilan työaika päivitetään Lomitusnettiin.

Lomakkeita on useita erilaisia. Lypsykarjalle on oma, lypsykarjan hoitotyöt ja työmenetelmät - lomake, naudanlihantuotantoon naudanlihantuotanto, hoitotyöt ja työmenetelmät –lomake, sikatalouteen omansa porsastuotantosikalaan ja lihasikalaan. Munituskanalaan löytyy oma lomakkeensa. Lisäksi on muiden kotieläinten hoitotyöt ja työmenetelmät - lomake, jota käytetään muille tuotantosuunnille, kuten hevostilat, lammastilat ja vuohitilat.

Muiden kotieläinten hoitotyö-lomakkeessa täytyy muistaa, että siinä ei ole valmiina mitään työmenetelmävaihtoehtoja, vaan se on vain rivitetty paperi. Täyttöä saattaa siis joutua ohjeistamaan. Helpoin ohje on, että esimerkiksi hevostilalla kirjataan lomakkeeseen päivittäiset työt ja niihin käytettävä aika. Hevostilan laskelmaa tehtäessä tulee muistaa, että hevosten valmennus ja siihen liittyvät työt eivät kuulu lomitukseen, joten niiden töiden osalta aikaa ei oteta huomioon.

Lähtötietolomaketta ei tarvitse päivittää, ellei tilan tuotantosuunta tai –tapa muutu. Pelkät eläinmäärien lisäykset tai vähennykset voi muuttaa suoraan laskelmaan. Jos taas tilalla esimerkiksi luovutaan lypsylehmistä ja siirrytään naudanlihantuotantoon tai tilalle rakennetaan uusi navetta, vaikkapa parsinavetan tilalle robottipihatto, on syytä täyttää uusi työmenetelmälomake. Jos uuden navetan valmistuttua esimerkiksi hiehonkasvatus jää vanhaan navettaan, voi siitä täyttellä oman lomakkeensa, tai korjata tiedot suoraan laskelmaan, mikä on ehkä helpompi ja nopeampi tapa.

2. Tilan tietojen syöttö ohjelmaan

Tilan tietojen syöttö aloitetaan valitsemalla työpöydältä alla näkyvä ”traktorinrenkas”-kuvake.

Kuvakkeesta aukeaa välilehti Lähtötiedot. Ensimmäisenä täytetään lähtötiedot- osio. Osio täytetään seuraavassa järjestyksessä:

1. Tilan nimi

2. Yhteystiedot. Tähän kohtaan voi kirjoittaa samannimisten tilojen yksilöimiseksi yrittäjän tai yrittäjien nimet.

3. Tuotantosuunta. Tähän valitaan maidon- tai lihantuotanto tai muu kotieläintuotanto, johon lasketaan muut kuin nautaeläimet. Emolehmätilat voidaan laskea myös muun kotieläintuotannon kautta, koska emolehmätilan työvaiheet eroavat yleensä melko lailla perinteisen sonneja kasvattavan naudanlihantuotantotilan työvaiheista.

Tuotantosuunnan valinnan jälkeen sivun ylälaitaan ilmestyy kotieläintuotannon osio. **Jos et valitse tuotantosuuntaa, kotieläinosiota ei voi laskea koska se ei aukea näkyville.** Tähän osioon kirjataan tilan eläinmäärät sen mukaan, mikä on valittu tuotantosuunnaksi ensimmäisessä osassa. Jos siis on valittu esimerkiksi lypsykarjatalous, tälle sivulle kirjataan eläinmäärät kohtiin lypsylehmät, nuorkarja ja vasikat. Nautaosioiden alapuolella näkyy kohta, johon kirjataan rehumäärät kg/eläin/vrk. Jos näitä tietoja ei ole lähtötietolomakkeella ilmoitettu, voi jättää voimaan oletusarvot jotka on jo valmiiksi kirjattuina ohjelmassa. Jos tilalla on esimerkiksi erillisruokinta, voi kohdan seosrehu pyyhkiä tyhjäksi.

Mikäli on valittu muu kotieläintuotanto, klikataan kohtaa lisää kotieläin. Tästä aukeaa uusi ikkuna, johon kirjoitetaan eläinlaji, esimerkiksi hevonen. Painetaan ok, jolloin ilmestyy uusi ruutu ”hevonen”. Perään pystyy kirjoittamaan eläinten määrän. Muussa kotieläintuotannossa ohjelma ei osaa määrittää rehumääriä. Ne ilmoitetaan laskentaosiossa, mikäli se on tarpeellista. Tämän sivun täyttö kannattaa tehdä tarkasti, koska myöhemmässä vaiheessa voi päivityksestä selvittää pelkästään tätä sivua päivittämällä.

Seuraava osio sivulla on työntekijät. Tähän kohtaan voi lisätä ne työntekijät, joilla on tehtäväosuutta karjataloustyössä. Tämä ei ole välttämätöntä, koska laskelmalla määritetään tilan karjataloustyön kokonaisaikaa. ***Työntekijöiden tehtäväosuus ja työaika tarkistetaan lopullisesti Melan lomituksen suunnitteluohjelmassa, Lomitusnetissä sen jälkeen, kun tilan työaika on sinne korjattu.***

3. Työajan laskeminen

Työaika lasketaan laskenta-alue välilehdellä. Työajan laskeminen eri eläinryhmille poikkeaa toisistaan melko suuresti sen mukaan, onko kyseessä nautaeläin vai jokin muu eläinryhmä. Tästä syystä laskenta naudoille ja muille eläinryhmille käsitellään erikseen. Molemmista laskelmista löytyy taulukko-osioista kohta yhteenveto, josta näkee tilan yhteenlasketun työajan kaikille ilmoitetuille eläinryhmille.

TTS-Manager - Vieremä.TM2						
Lähtötiedot Laskenta-alue Aikajana Taulukot						
Kasvintuotanto	Kotieläintuotanto	Muut työt	Suunnittelu- ja johtamistyöt	Yhteenveto	Koneiden käyttömäärät	
Kasvintuotanto						
Kopioi leikepöydälle						
Kotieläintuotanto						
Eläinlaji	kpl	min/eläin/vrk	h/vrk	h/v	%	
Lehmät	56	14	13.3	4850	88	
Nuorkarja	39	3	1.8	642	12	
Yhteensä			15.0	5492	100	
Kopioi leikepöydälle						
Maatilan kokonaistyo määrä						
Työ	h/vrk	h/v	%			
Eläintuotanto	15.0	5492	100			
Yhteensä	15.0	5492	100			
Kopioi leikepöydälle						

Yllä olevasta taulukosta ajat on helppoa katsoa ja tulostaa tilalle tarkistettavaksi.

Tärkeä molempia laskelmia koskeva vaihe on myös tallennus: Klikkaa traktorinrengasta vasemmalta, valitse tallenna nimellä.

TTS-Manager Vieremä.TM2

Lähtötiedot Laskenta-alue Aikajana Taulukot

Lehmät Nuorkarja

Lähtötiedot
Lehmät 56 kpl

Karsinat, lehmät
3 kpl

Navettatyyppi Lantajärjestelmä
Pihatto Lietelanta

Työteholuokka Laidunkausi
Hidas Osittaislaidunnus

Laidunkauden aloitus Laidunkauden lopetus
01.06. 15.09.

☒ Lypsy
☒ Ruokinta
☒ Säilörehuruokinta
☒ Heinäruokinta
☒ Väkirehuruokinta
☒ Seosrehuruokinta
☒ Lannanpoisto- ja kuivitus työt
☒ Lypsykarjan muut työt

Valitse kaikki
 Poista valinnat
 Lisää työ
 Poista lisätty työ
 Vaihda väriä

Valmiiksi ilmoitettuna ikkunassa näkyy eläinmäärät. Ensiksi valitaan navettatyyppi, työteholuokka, mahdollisten hoitokarsinoiden määrä, lantatyyppi ja laidunnusaika sen mukaan, mitä tila on lähtötietolomakkeella ilmoittanut. Mikäli tietoja ei ole ilmoitettu, voi osan päätellä muista tiedoista (esimerkiksi navettatyyppin lypsykonekohdasta). Osaan kohdista, esimerkiksi työteholuokkaan, voi jättää oletusarvon keskimääräinen, jos työteholuokkaa ei ole erikseen merkitty.

Seuraavana valitaan halutut työt oikeanpuoleisesta värillisestä ruudusta.

TTS-Manager Vieremä.TM2

Lähtötiedot Laskenta-alue Aikajana Taulukot

Lehmät Nuorkarja

Lähtötiedot
Lehmät 56 kpl

Karsinat, lehmät
3 kpl

Navettatyyppi Lantajärjestelmä
Pihatto Lietelanta

Työteholuokka Laidunkausi
Hidas Osittaislaidunnus

Laidunkauden aloitus Laidunkauden lopetus
01.06. 15.09.

☒ Lypsy
☒ Ruokinta
☒ Säilörehuruokinta
☒ Heinäruokinta
☒ Väkirehuruokinta
☒ Seosrehuruokinta
☒ Lannanpoisto- ja kuivitus työt
☒ Lypsykarjan muut työt

Valitse kaikki
 Poista valinnat
 Lisää työ
 Poista lisätty työ
 Vaihda väriä

Laittamalla tai poistamalla ruksin työn edessä olevasta ruudusta, voit valita ne työt, mitkä näkyvät laskelmalla. Esimerkiksi jos tilalla on erillisruokinta, jolloin väkirehut ja karkeat rehut, eli yleisimmin säilörehu, jaetaan erikseen, voi kohdan seosrehuruokinta jättää pois. Mikäli raksin käy lisäämässä myöhemmin, laskelma antaa oletusarvoisen ajan seosrehuruokintaan yleisintä ruokintamallia käyttäen. Kun halutut työt on valittu, rullataan hiirellä alaspäin, jotta päästään varsinaiseen laskentaan.

Lypsytyö

Ensimmäisenä lypsylehmäkohdassa on lypsytyöt. Kohdassa valitaan alasvetovalikosta tilan lypsymenetelmä (automaatti, parsilypsy, kalanruotoasema, tandem...)

TTS-Manager - Vieremä.TM2

Lähtötiedot Laskenta-alue Aikajana Taulukot

Lehmät Nuorkarja

Pihatto Lietelanta Lypsylehmiä moduulit

Työteholuokka Laidunkausi

Hidas Osittaislaidunnus

Laidunkauden aloitus Laidunkauden lopetus

01.06. 15.09.

Lypsy

Lypsymenetelmä Kalanruotoasema

Lypsylaiteisto

Lypsykerrat

Lehmien haku laitumelta

Lypsy 37,6 min/vrk

Lypsylaiteiden pesu 37,2 min/vrk

Lypsyaseman pesu 34,9 min/vrk

Lypsytyöt yhteensä 7,53 h/vrk, ja laidunnusaikana 8,51 h/vrk

Tämän jälkeen, valitun lypsytavan mukaan valitaan taas seuraavasta alasvetovalikosta se, monellako yksiköllä lypsetään.

TTS-Manager - Vieremä.TM2

Lähtötiedot Laskenta-alue Aikajana Taulukot

Lehmät Nuorkarja

Pihatto Lietelanta Lypsylehmiä moduulit

Työteholuokka Laidunkausi

Hidas Osittaislaidunnus

Laidunkauden aloitus Laidunkauden lopetus

01.06. 15.09.

Lypsy

Lypsymenetelmä Kalanruotoasema

Lypsylaiteisto 2 x 5 Kalanruotoasema, 1 lypsäjä

Lypsykerrat

Lehmien haku laitumelta

Lypsy

Lypsylaiteiden pesu

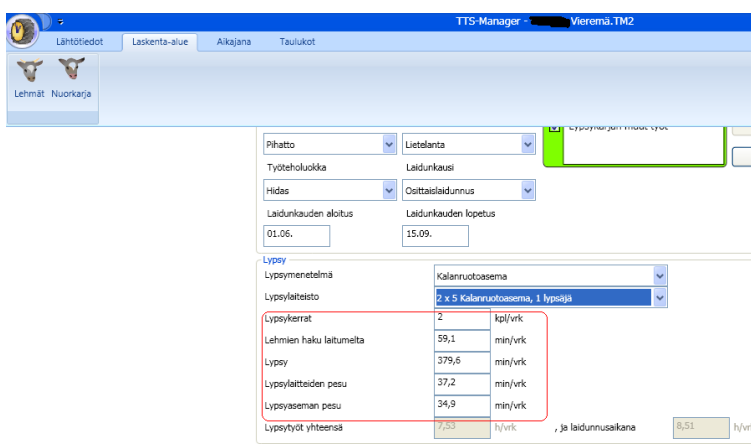
Lypsyaseman pesu

Lypsytyöt yhteensä 8,51 h/vrk

2 x 8 Kalanruotoasema, 1 lypsäjä
2 x 7 Kalanruotoasema, 1 lypsäjä
2 x 6 Kalanruotoasema, 1 lypsäjä
2 x 5 Kalanruotoasema, 1 lypsäjä
2 x 4 Kalanruotoasema, 1 lypsäjä
2 x 3 Kalanruotoasema, 1 lypsäjä
1 x 4 Kalanruotoasema, 1 lypsäjä
2 x 8 Kalanruotoasema, 2 lypsäjää
2 x 7 Kalanruotoasema, 2 lypsäjää
2 x 6 Kalanruotoasema, 2 lypsäjää
2 x 12 Kalanruotoasema, 2 lypsäjää
2 x 10 Kalanruotoasema, 2 lypsäjää

Ohjelma ei tunne kaikkia variaatioita, joten jos sopivaa ei löydy, valitse lähin ja suhteuta työaika.

Tässä kohdassa on eduksi, jos tietää esimerkiksi että tilalla on käytössä neljänneskohtainen lypsyttyli, jolloin irrottimia ei käytetä, vaan neljännesten tyhjentyminen seurataan ja lypsin irrotetaan manuaalisesti maidon virtauksen vähetessä. Samoin jos on tiedossa, että lypsimet desinfioidaan joka lehmän jälkeen. Työajan voi silloin käsin korjata niin että edellä mainitut työvaiheet on otettu huomioon lypsyajassa. Samoin jos tietää, että tilalla ei ole automaattipesuria lypsykoneelle, työaika voi lisätä kohtaan lypsyvälineiden pesu. Pihattonavetassa lypsyaseman pesun voi halutessaan laskea tässä, jolloin myöhemmin kohdassa lannanpoisto ja kuivitus tulevan lypsyaseman puhdistus- kohdan voi jättää nolllille eli tyhjäksi.

Kalenteri	Kalanruotoasema	Lypsyajassa
Lypsykerrat	2	kpl/vrk
Lehmien haku laitumelta	59,1	min/vrk
Lypsy	379,6	min/vrk
Lypsylaitteiden pesu	37,2	min/vrk
Lypsyaseman pesu	34,9	min/vrk
Lypsytyöt yhteensä	7,53	h/vrk
Laidunusaika	8,51	h/vrk

Ruokinta

Seuraavana käsitellään ruokinta, jossa ensimmäisenä kohtana on säilörehuruokinta. Tässä kannattaa olla tarkkana, sillä ohjelman antamat oletusajat ruokinnalle ovat varsin niukkoja ja niitä pitää lähes poikkeuksetta tarkistaa, ellei korjausta tee jo alkuperäiseen laskelmaan. Ensimmäisenä merkitään ruokintakerrat. Oletusarvona on 2, joten jos ruokintakertoja on useampia tai jos rehu jaetaan vain kerran päivässä, pitää tämä muistaa muuttaa.

Ruokinta

Säilörehuruokinta

Säilörehua 40 kg kg/eläin/vrk

			Aloitus	Lopetus
Ruokinta	Jatkuva		20.09.	20.05.
Ruokintakerrat	2	kpl/vrk		
Varasto	Laakasiilo			
Rehun irrotus (laakasiilo/auma)	Rehuleikkurilla		15,8	min/vrk
Rehun siirto (laakasiilo/auma)	Traktorin rehuleikkurilla 400 kg		5,0	min/vrk
Rehun jako (laakasiilo/auma)	Ajettavalla jakovaunulla		16,4	min/vrk
			37,2	min/vrk

Ohjelma kysyy myös onko ruokinta jatkuvaa vai kausittaista. Tällä tarkoitetaan sitä, syötetäänkö eläimille säilörehua ympärivuoden, vai ovatko ne kesäaikaan pelkästään laidunrehulla. Jos tähän kohtaan valitaan kausittainen, pitää muistaa myös määrittää ajanjakso jolloin ruokitaan.

Ruokinta

Säilörehuruokinta

Säilörehua 40 kg kg/eläin/vrk

		Aloitus	Lopetus
Ruokinta	Jatkuva	20.09.	20.05.
Ruokintakerrat	Jatkuva		
	Kausittainen		
Varasto	Laakasiilo		

Ruokintamenetelmät valitaan alasvetovalikosta. Tässä kohdassa pystyt myös vihreää +merkkiä klikkaamalla lisäämään "oman menetelmän", esimerkiksi jos osalle karjasta jaetaan rehu pienkuormaajalla ja osalle kottikärrillä, voit klikata plussaa ja kirjoittaa työmenetelmän itse. **Muista, että itselisätyille töille ei tule oletusaikaa. Sen sijaan työhön kuluva aika täytyy määrittää itse.**

Ruokinta

Säilörehuruokinta

Säilörehua 40 kg kg/eläin/vrk

		Aloitus	Lopetus
Ruokinta	Jatkuva	20.09.	20.05.
Ruokintakerrat	2		
Varasto	Laakasiilo		
Rehun irrotus (laakasiilo/auma)	Laakasiilo	15,8	min/vrk
Rehun siirto (laakasiilo/auma)	Auma	5,0	min/vrk
Rehun jako (laakasiilo/auma)	Torni	16,4	min/vrk
	Pöyrypaali		
	Ajettavalla jakovaunulla	37,2	min/vrk

Väkirehuruokinta toimii samalla kaavalla kuin säilörehu, paitsi kausittaisuutta ei kysytä. Tässäkin kohdassa oletuksena on 2 ruokintakertaa, mikä on nykyisellään jo todella harvalla tilalla käytössä. Jos tilalla jauhatetaan viljaa, tulee tarkistaa että työaika on kohdallaan. Oletusarvoinen aika on melko suuri, ja jauhatus harvoin kuitenkaan on jokapäiväistä.

Väkirehuruokinta

Väkirehua 10 kg kg/eläin/vrk

Ruokintakerrat	2	kpl/vrk			
Rehun valmistus	Valmisrehu		+	0,0	min/vrk
Rehun otto	Valmisrehu		+	0,0	min/vrk
Rehun siirto	Automaattinen jauhatus		+	0,0	min/vrk
	Jauhatus tasovarastoon tai siiloon		+	0,0	min/vrk
	Jauhatus perävaunuun+ kuljetus+kipkaus varastoon		+	2,8	min/vrk
Rehun jako	Väkirehukioskit: ohjelmointi ja valvonta		+	2,8	min/vrk
				2,8	min/vrk

Väkirehua 10 kg kg/eläin/vrk

Ruokintakerrat	2	kpl/vrk			
Rehun valmistus	Jauhatus tasovarastoon tai siiloon		+	34,3	min/vrk
Rehun otto	Automaattinen otto		+	0,0	min/vrk
Rehun siirto	Automaattinen siirto		+	0,0	min/vrk
Rehun jako	Väkirehukioskit: ohjelmointi ja valvonta		+	2,8	min/vrk
				37,1	min/vrk

Heinäruokinta ja seosrehuruokinta toimivat samalla tavalla kuin säilörehu ja väkirehu. Heinän kohdalla työmenetelmiä joutuu usein lisäämään, koska ohjelman vaihtoehdot ovat varsin rajalliset.

Heinäruokinta

Heinää 2 kg kg/eläin/vrk

Ruokintakerrat	2	kpl/vrk			
Rehun otto	Narujen poisto ja paalin otto kuormaimen		+	4,5	min/vrk
Rehun siirto	Automaattinen siirto		+	0,0	min/vrk
Rehun jako	Pyöröpaalin jättö ruokintahäkkiin		+	0,2	min/vrk
				4,7	min/vrk

Seosrehun kanssa työmenetelmät useimmiten sopivat, mutta työaika on mitoitettu sangen niukaksi. Kannattaa siis katsoa tarkkaan paljonko aikaa laskelman mukaan tulee.

Seosrehuruokinta

Seosrehua 45 kg/kg/eliin/vrk

Rehuseosten määrä	1	kpl
Rehuvaunun/rehukeskuksen tilavuus	6	m³
Ruokintakerrat	2	kpl/vrk
Rehun valmistus	Hinattavan seosrehuvaunun täyttö ja sekoitus	
Rehun jako	Hinattavalla seosrehuvaunulla ruokintapöydälle	

56,0	min/vrk
17,2	min/vrk
73,2	min/vrk

Lannanpoisto ja kuivitusyöt

Ruokintaosion jälkeen lasketaan lannanpoisto ja kuivitusyöt. Tähän valikkoon vaihtoehdot tulevat sen mukaan, onko sivun ylälaudassa valittu kuivalanta vai lietalanta. Työmenetelmiä voi lisätä samaan tapaan kuin ruokintaosaan. Täällä tulee myös toinen kohta lypsyaseman pesulle, minkä voi halutessaan kirjata lypsytyöhön, jolloin yhdistelmässä aseman pesuun käytetty aika lisätään lypsyaikaan. Jos kirjaa tähän, aika menee lannanpoisto- ja kuivitusyöhön. Tässä kohdassa uutena asiana valitaan, montako kertaa viikossa tietty työ tehdään. Jos esimerkiksi parret kolataan kolmesti päivässä, laitetaan kohtaan 21krt/vko

Lannanpoisto- ja kuivitusyöt

Makuuparsien ja ritilöiden puhdistus	Puhdistus kolalla	28,0	min/kerta	14	kerta/viikko
Hoitokarsinoiden puhdistus	Puhdistus kolalla tai talikolla	10,6	min/kerta	14	kerta/viikko
Lypsyaseman puhdistus	Puhdistus kolalla	0,0	min/kerta	0	kerta/viikko
Kokoomatilan puhdistus	Puhdistus kolalla	7,1	min/kerta	14	kerta/viikko
Parsien kuivittaminen	Puru tai turve kärrystä lapiolla	5,8	min/kerta	14	kerta/viikko
Hoitokarsinoiden kuivittaminen	Työntökärrystä lapiolla	0,7	min/kerta	7	kerta/viikko
Päivittäinen siivoaminen	Kulkukäytävien lakaisu harjalla	10,0	min/kerta	7	kerta/viikko
Ruokintapöydän puhdistus	Harjalla tai kolalla	6,3	min/kerta	14	kerta/viikko
		126,2	min/vrk		

Lypsykarjan muut työt

Muut työt

Viimeinen kohta laskelmassa on muut työt, josta löytyy esimerkiksi lääkintä, siemennykset ja poijitukset, eläinten puhdistus ja muuta vastaavaa. **Tätä kohtaa täyttäessä muista, että päivällä ja illalla tehtäviä tarkistuskäyntejä ei Melan ohjeen mukaan lasketa keskimääräiseen työaikaan.**

Lypsykarjan muut työt		
Eläinten siirtely	30,00	min/vrk
Siemennykset ja poi'itukset	1,0	h/vko
Vasikoiden nupotus	0,00	min/vrk
Eläinten lääkintä	10,00	min/vrk
Eläinten sorkkahoito	0,00	min/vrk
Eläinten puhdistus	20,00	min/vrk
Karvojen leikkuu	0,00	min/vrk
Navetan pesu	20,00	min/vrk
Tarkistuskäynnit	0,00	min/vrk

Jos tilalla on töitä, joita ei löydy valikon mistään kohdasta (veden lämmitys muurissa jne), työ lisätään laskelmaan klikkaamalla oikealta kohtaa lisää työ.

Klikkaamalla aukeaa uusi ruutu, johon valitaan alasvetovalikosta muu työ, ja kirjoitetaan mikä työ, eli tässä tapauksessa vaikkapa veden lämmitys muurissa ja puiden haku. Ohje näkyy yläkuvassa vasemmalla. Työ listautuu alimmaiseksi sivulla. Lopuksi valitaan onko työ jatkuvaa vai kausittaista ja kauanko aikaa menee, ohje alakuvassa vasemmalla.

Tässä oletusarvona on min/eläin/vrk, ole tarkkana että muutat min/vrk, muuten tulee huimia työaikoja!

Veden lämmitys ja puiden haku

Menetelmä

Jatkuva
Kausittaista
Yhden kerran

Jakso/Päivä

01.01

Työnmenekki

0,0

min/eläin/vrk
min/vrk
min/eläin/vrk

Työnmenekki

0,0 min/vrk

Muut nautaosiot ovat täysin samat kuin lypsylehmillä, paitsi tietysti lypsykohta jää pois. Lisäksi nuorkarjalla sekä lihanaudoilla on kohta vasikanjuotto työvalikossa, mitä ei lypsylehmillä ole. Lihanaudoilla on myös kuivikepohjan hoitotyöt. Jostakin syystä ohjelma olettaa että kaikki lihanaudat kasvavat kuivikepohjapihatossa.

3.2 Työajan laskeminen muulle kotieläintuotannolle

Muiden kotieläinten työaikalaskenta poikkeaa nautojen laskennasta melko tavalla, sillä ohjelma ei tunne kuin naudat. Kaikki muut eläimet täytyy käsin lisätä ja työaika itse määrittää. Laskenta alkaa samalla tavalla kuin naudoilla. Vasemmalta ylhäältä klikataan sinistä ruutua missä lukee eläimen laji, muilla kotieläimillä ei ole kuvaa kuten naudoilla.

TTS-Manager - Iisalmi.TM2

Lähtötiedot Laskenta-alue Aikajana Taulukot

Lihasika Hevonen

Työajan määrittämiseen voi käyttää joko tilalta tai lomittajalta saatua tietoa, omaa arviota tai kellotuksessa saatua aikaa.

Ensimmäisenä voi laskea ruokintatöihin kuluvan ajan. Mitään töitä ei ole valmiiksi listattuna, eli värillinen laatikko on tässä vaiheessa tyhjä

TTS-Manager - Nimetön

Lähtötiedot Laskenta-alue Aikajana Taulukot

Hevonen Lihasika

Lähtötiedot

Hevonen 8 kpl

Työteholuokka

Keskimääräinen

Vaihtoe kaikki
Poista valinnat
Lisää työ
Poista lisätty työ
Vaihda väriä

Laskenta aloitetaan klikkaamalla lisää työ-painiketta. Vasemmalle aukeaa uusi ruutu, josta valitaan muu työ ja kirjoitetaan nimeksi esimerkiksi ruokinta. Työ tulee näkyviin laskentakenttään, taas valitaan onko jatkuvaa vai kausittaista. Menetelmä –kohtaan voi kirjoittaa selvennystä esimerkiksi työmenetelmästä.

Seuraavana voit valita, määritätkö ajan eläintä vai työvaihetta kohden. Eläintä kohden määritettäessä päivittäminen on myöhemmin helpompaa, koska aika tulee lähtötiedoissa ilmoitetun eläinmäärän mukaan. Jos siis korjaat lähtötietoja, päivittyy myös laskelma. Mikäli määrität ajan työvaiheelle, päivitys ei onnistu eläinmäärää muuttamalla, vaan korjaus pitää tehdä laskentaosiossa. Käytännössä ajan määrittäminen eläintä kohti esimerkiksi sioille on huomattavan hankalaa. Hevosille se on jo paljon helpompaa. Muilla kotieläimillä kaikki työvaiheet lisätään samalla tavalla. Ohje on kerrottu yllä.

3.3 Työajan laskenta tilan toiselle, esimerkiksi hiehonavetalle

Joillakin tiloilla hiehot kasvatetaan muualla kuin lypsykarjanavetassa. Jos hiehojen hoito on tilanväen vastuulla ja kuuluu myös lomittajan työaikaan, se täytyy huomioida työaikalaskelmassa. Laskennan voi tehdä joko niin, että lisää erillisen tai erillisten navetoiden työt lisää työmenetelmällä päätilan työaikaan, esimerkiksi otsakkeilla "ruokinta hiehonavetalla" jne. Työaika määritetään sen mukaan mikä tilanväen kertomana/lomittajan kertomana/omasta kokemuksesta/kellottamalla on saatu selville. Työläämpi tapa laskea työaika on tehdä erillisestä navetasta/navetoista oma laskelmansa ja laskea sitten työaika kaikista laskelmista yhteen.

4. Laskelman päivitys

Laskelmaa voidaan päivittää monesta kohdin. Yksinkertaisin päivitys lienee, että eläinmääriä muutetaan lähtötietoihin. Muutoksen jälkeen voi käydä vielä klikkaamassa laskenta-alueen kenttiä, niin, että muutos on varmasti päivittynyt. Toinen tapa päivittää on käydä korjaamassa aikamääriä laskenta-alueella. Tällöin ei tarvitse välttämättä käydä lähtötietosivulla, vaan ajat voi päivittää suoraan työvaiheisiin. **Muista: Tallenna vain, jos teet muutoksia!**